

26 Kasım 2018

Suriyeli göçmenler sorunu ve Çözüm Önerileri

Suriye'de halk ayaklanmasının başladığı Mart 2011 tarihinden yaklaşık bir ay sonra Türkiye'ye ilk Suriyeli sığınmacı akını gerçekleşti. Hükümet, başından beri Suriyelilere açık kapı politikası uygulayacağını ilan etti. Ancak o dönemde kamuoyu ve yetkililerde, Suriye'deki olayların çok uzun olmayan bir sürede sona ereceği ve Suriyelilerin ülkelerine döneceği beklentisi hakimdi. Süreç içinde Suriye'deki ayaklanma bir iç savaşa dönüştü ve güvenlik ortamının bozulmasına bağlı olarak sığınmacı akını artarak devam etti.

Başlangıçta kısa süreli ve geçici bir durum olarak görülen Suriyeli göç dalgası, gün geçtikçe kalıcı bir hâl aldı. Mevcut durum, göç eden ve göçü kabul eden insanların psikolojileri ve tepkilerini kaçınılmaz şekilde etkiliyor. Türkiye'deki Suriyeliler konusu, giderek toplumsal, siyasal ve ekonomik boyutları olan bir uyum sorunu ve güvenlik meselesine dönüşmektedir. Dolayısıyla Suriyelilerin temel ihtiyaçlarını karşılamaya dayalı bir sığınmacı politikası, artık sürdürülemez noktaya gelmiş bulunuyor.

Suriyeli Göçmen Sayısı

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 11 Ekim 2018 tarihi itibarıyla Türkiye'deki biometrik verileriyle kayıt altına alınan Suriyeli mülteci sayısını açıkladı. Bu kişilerin 1 milyon 945 bin 951'i erkeklerden, 1 milyon 639 bin 787'si ise kadınlardan oluşuyor. Suriyeliler arasında 0-18 yaş aralığında 1 milyon 692 bin 595 çocuk ve genç bulunuyor. Yani Türkiye'deki kayıtlı Suriyelilerin %47,2'si 0-18 yaş aralığında.

İçişleri Bakanı 15.11.2018 tarihinde TBMM 'nde yapılan Bütçe Sunum konuşmasında *"Halen ülkemizde çeşitli statülerde 4,7 milyon yabancı bulunmakta olup, bunların 3.594.232'si geçici koruma altındaki Suriyelilerdir."* ifadesinde bulunmuştur. Başka bir deyişle, ülkemizde Suriyeli göçmenler dışında yaklaşık 1,1 milyon Iraklı, Afganistanlı, Pakistanlı, Bangladeşli, Somalili, Afrikalı, Orta Asyalı daha var.

Bu arada, göçmen politikasındaki değişiklikler nedeniyle kamplar kapatılmaya devam ediyor. Göç İdaresi tarafından geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyelilerin sayısı 10 Ekim 2018 tarihi itibarıyla 177 bin 376 kişi olarak açıklandı. Bu sayı 2017 Aralık ayı sonunda 228 bin 251 kişiydi. Yılbaşından bu yana kamplarda yaşayan Suriyeli sayısı 50 bin 875 kişi azaldı. Şehirlerde yaşayan Suriyeli sayısı ise yılbaşından bu yana 212 bin 376 kişi artarak 3 milyon 408 bin 362 kişi oldu. Göç İdaresi 2018 yılı içerisinde 158 bin 952 yeni Suriyelinin kaydını gerçekleştirdi.

İllere Göre Suriyelilerin Sayısı

Göç İdaresinin verilerine göre Suriyelilerin en çok yaşadığı 10 şehir ve bu şehirlerdeki Suriyeli yoğunluğu aşağıdaki tabloda yer almaktadır. En çok Suriyeli barındıran şehir 560 bin 760 kişi ile İstanbul. Suriyelilerin en az olduğu şehir ise 32 kişi ile Bayburt. Bayburt'u 43 kişi ile Artvin, 50 kişi ile Tunceli takip ediyor.

ŞEHİR	SAYI	İL NÜFUSU İLE KARŞILAŞTIRMA
İstanbul	560.760	%3,73
Şanlıurfa*	469.120	%23,62
Hatay*	438.649	%27,85
Gaziantep*	404.979	%20,19
Adana*	226.994	%10,24
Mersin	206.966	%11,54
Bursa	157.965	%5,38
İzmir	139.618	%3,26
Kilis*	125.731	%92,23
Konya	100.971	%4,63

* işaretli illerde Geçici Barınma Merkezi bulunmaktadır.

Suriyelilerin En Yoğun Olduğu İllere bakıldığında ise, Suriyelilerin yerli nüfusa oranla en yoğun yaşadığı il %92,23 ile Kilis'tir. Kilis'te kayıtlı Suriyelilerin sayısı, Türk vatandaşlarının sayısından sadece 10 bin 588 kişi daha azdır. İstanbul'daki Suriyeli sayısı ise bir önceki aya göre 3 bin 203 kişi azalmıştır. İstanbul'a yeni Suriyeli kaydı alınmıyor. Suriyelilerin Türk nüfusuna oranla yoğunluğunun en az olduğu şehirler ise %0,03 oran ile Artvin ve Giresun'dur. Türkiye'de hiç Suriyelinin olmadığı bir şehir bulunmamaktadır.

Türkiye'deki Suriyeli varlığının topluma ve ekonomiye yansımaları

Suriyelilerin yoğun olarak bulunduğu şehirlerde Suriyeli göçmenler ile yerel halk arasında, farklı dil, kültür ve yaşam tarzından kaynaklanan büyük *toplumsal sorunlar* yaşanmaktadır. Sığınmacılardan dolayı çok eşliliğin ortaya çıkması ve buna bağlı olarak boşanmaların artması, kadın ve çocuk istismarı, çarpık yapılaşma gibi problemler de giderek artıyor. Suriyelilerin yoğun yaşadıkları illerde demografik yapıyı değiştirmeleri, en ciddi toplumsal etkilerden birisi. Bu durum, kimi zaman etnik ve mezhepsel boyutlu kutuplaşmaların doğmasına ya da var olan gerginliklerin körüklenmesine yol açabiliyor. Suriyeli sığınmacılara yapılan çeşitli yardımlar, kiraların yükselmesi, işsizlik oranının artması sonuçlarını doğurmaktadır. Suriyelilerin işgücü piyasasına girmeleri, yerel işçi sınıfı arasında iş fırsatlarının ellerinden alındığı için tepki çekmektedir.

Sağlık hizmetleri konusu Suriyeliler için en önde gelen problemlerden bir tanesidir. Bu hizmetler ilgili bakanlıkça ve karşılıksız olarak verilmektedir. Fakat Türk Tabipleri Birliği'nin yayınlamış olduğu detaylı bir raporda tıbbi hizmetlerin yetersizliği, personelin dil engeli ve fazla mesai yapmalarından kaynaklanan birçok sorununun önemi vurgulanmıştır. Kamp dışarısında yaşayan Suriyelilerin sağlık sorunları da git gide büyümektedir. Sağlık Bakanlığı Göç Sağlığı Daire Başkanının verdiği bilgiye göre, Mart 2018 itibariyle 1 milyon 460 bin Suriyelinin yatarak tedavi, 1 milyon 214 bininin ise ameliyat edildi. Sağlık hizmetlerinde

Suriyeli göçmenlere öncelik tanındığı, hiçbir katkı payı alınmadığı yolunda ciddi şikayetler var.

Türkiye'deki kayıtlı Suriyelilerin %47,2'sini oluşturan 0-18 yaş aralığında eğitim çağında bulunanların okullandırılması çok büyük önem arz ediyor. İster mülteci kamplarında isterse kamp dışında yaşayanlar olsun verilen *eğitim hizmetlerinin* bir maliyeti bulunmaktadır. Verilecek eğitimin müfredatının hazırlanması, eğitim araç gereçlerinin hazır edilmesi, eğitimi verecek öğretmenlerin yetiştirilmesi ve bunların ücretleri, eğitimin verileceği yer, eğitim sonrası verilecek diplomaların geçerliliği hususunda yapılacak çalışmalar ve daha sayamadığımız birçok hususta eğitim harcamalarının maliyeti gitgide artmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre, 20 bin 625 Suriyeli Türk üniversitelerinde öğrenim görüyor. Suriyeli göçmenlerin yüksek öğrenimde Türk yaşlılarına göre öncelik tanındığı ifade ediliyor.

Ayrıca Suriye'den çok sayıda yatırımcı, sermayelerini Türkiye'ye taşıyor ve *ekonomik faaliyetlere* katılıyor. Nitekim Gaziantep'te faaliyet gösteren Suriyeli firma sayısı, iç savaş öncesinde 60 iken 2014'te 209'a, Mersin'de faaliyet gösteren Suriyeli firma sayısı ise 2009'da 25 iken 2014'te 279'a yükselmiştir. Suriyeli göçmenler tarafından kurulan işyerlerinin kayıt dışı oldukları, kayıt dışı eleman çalıştırdıkları, vergi ödemedikleri ve kaçak mal sattıkları şikayetleri son derece yaygındır. Diğer taraftan Suriyeli göçmenlerin büyük ölçüde kayıt dışı olarak çalışması ekonomide olumsuz etkilere neden olmakta, vergi adaletini ortadan kaldırmakta, kaynak dağılımını olumsuz etkilemekte, haksız rekabete neden olmakta ve sosyal güvenlik sistemini bozmaktadır.

Güvenlik açısından bakıldığında en ciddi risk, yerel halk arasında Suriyelilere karşı artma eğilimi gösteren tepkinin, provokasyon neticesinde şiddet içeren kitlesel tepkiye dönüşmesidir. Bunun ufak örnekleri neredeyse her sınır ilinde yaşanmaktadır. Suriyeliler arasında provokasyon çıkartmak ya da Türkiye'yi cezalandırmak isteyen kişilerin olabileceği düşüncesi halka yerleşmiş durumdadır. Bu duygu sınır yerleşim yerlerinde daha yaygındır. Suriyeli sığınmacıların karışacağı terör eylemleri ise tüm Suriyelilere bakışı kritik biçimde değiştirip daha büyük güvenlik risklerini beraberinde getirebilir. Bu itibarla, ülkemizi yol geçen hanı olmaktan çıkartmamız, sınır güvenliğini mutlaka sağlamamız gerekmektedir.

Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar, belli başlı şehirlerin kenar mahallelerde bir arada yaşamlarını sürdürmektedir. Bu durum, her şeyden önce uyum sürecini zorlaştırmakta ve ileride *güvenlik sorunlarının* doğmasına neden olabilecek bir zemin hazırlamaktadır. Sığınmacıların zor koşullar altında yaşamaları, her türlü suç ve şiddet ortamının doğup gelişmesi açısından uygun koşullar sunuyor. Eğitim almamış, düşük gelir seviyesine sahip, dışlanmışlık hissi içinde kimlik bunalımı yaşayan sığınmacı gençlerin ileriki dönemde pek çok suçun kaynağını oluşturabilecekleri söylenebilir.

TUIK tarafından yapılan açıklamaya göre Ağustos 2018 ayı itibariyle ülkemizde;

- İşsizlik oranı %11,1   yani 3,7 milyon işsiz var.
- Genç işsizlik %20,8   yeni her 5 gençten biri işsiz.
- Kayıt dışı çalışan %34   yani her 3 işçiden biri kaçak.
- İşsiz ve eğitimsiz genç %28,6   yani her 4 gençten biri işsiz ve okumuyor.
- İşsiz ve eğitimsiz genç kadın %38,2 yani her 3 genç kadından 1'i işsiz ve okumuyor.

İşte Suriyeli göçmenler konusunu değerlendirilirken bu hususları unutmamız gerekiyor.

Çözüm önerileri

Suriye'deki çatışma ve şiddet devam ettiği müddetçe Suriyeli mülteciler uzun bir süre daha Türkiye'de kalmaya devam edeceklerdir. Suriyeli sığınmacılar şayet artık Türkiye'nin bir gerçeği ise bunun olumsuz etkilerini azaltacak, olumlu etkilerini daha fazla hayata geçirecek önlemlerin alınması gerekir. Ancak, unutulmamalıdır ki, bunlar geçiş dönemi için kısa süreli politikalar olacaktır. *Uzun vadede nihai çözüm, Suriye'deki koşullar normale döndüğünde Suriyeli misafirlerimizin kendi yuvalarına, evlerine salimen dönmesi olmalıdır.* Bunun bir Devlet politikası olarak ivedilikle kabulü ve açıklanması şarttır.

Kısa vadede ise, geniş kapsamlı bir 'Suriyeli sığınmacı politikası' acilen hayata geçirilmelidir. Suriyeliler konusu, bir toplumsal uyum sorunu olarak ele alınmalı; çalışma hayatı, eğitim, barınma, sağlık, belediye hizmetleri, toplumun alıştırılması gibi alanları düzenleyecek bütüncül bir politika uygulanmalıdır. Böylesi bir durum, Türkiye'nin istikrar ve refahına katkıda bulunacaktır. Suriyeliler meselesi, siyasi tartışmalardan bağımsız şekilde ele alınmalıdır. Suriyelilere karşı oluşan toplumsal tepki, siyasal tartışmalardan bağımsız olarak, sosyolojik gerçekler üzerinden tartışılmalı ve çözüm önerileri geliştirilmelidir.

Suriyeliler ile yaşanan sıkıntıların önemli bir kısmı farklı yaşam tarzından kaynaklandığı için Suriyelilere yerel kültüre uyum sağlamaları konusunda telkinde bulunulması büyük önem taşıyor. Suriyeli nitelikli insan gücünün Türkiye'de kalışının teşvik edilmesi fayda sağlayabilir. Suriyeliler arasında bulunan çok sayıda doktor, avukat, öğretmen, akademisyen ve mühendisten, kanaat önderi grupları oluşturmak için yararlanılabilir. Ayrıca kendi alanlarında çalışmalarının önü açılarak nitelikli işgücü ihtiyacı karşılanabilir.

Resmî açıklamalar göre, Türkiye, şimdiye kadar Suriyeli sığınmacılar için 35 milyar dolar harcamıştır. Bu harcamaların hemen hemen tamamı kendi kaynaklarımızdan karşılanmış, başta AB olmak üzere yurt dışından yapılan katkılar ise çok sınırlı kalmıştır. AB ülkeleri vermeyi taahhüt ettikleri 3 milyar Euro tutarındaki yardımının dahi tamamını ödemişlerdir. (Bugüne kadar Türkiye'ye fiilen gelen tutar 1,7 milyar Euro'dur.)

Böylesine büyük ekonomik ve sosyal sorunlara neden olan Suriyeli sığınmacılar konusunun çözümü için Türkiye, komşu Suriye'deki şartların normale dönmesi için her türlü çaba ve yardımı, hiçbir ön yargı ve şart olmaksızın sağlamalıdır. Bu amaçla Suriye Yönetimi ile görüşülmeli ve detaylı bir geri dönüş planı açıklanmalıdır. Bu başta Suriye halkı olmak üzere hem Türkiye'nin hem de bölge ülkelerinin çıkarıdır.